

Kiss Anna köszöntése

Akik most – Ács Margit és Ágh István – Kiss Annát köszöntik, a költővel való sok évtizedes barátság személyes emlékeiből szemezgethetnek. Olyan kapocs ez, a közös idő közös élményeinek olyan kohéziós ereje, s ily módon az üdvözlésnek is olyan meghittsége, amellyel aligha vetekedhetnék. Én csak az *olvasó* vagyok: a művek értelmezését is gyakorta segíthető közös élelmények híján, az az olvasói *tesztpálya*, amelyen ellenőrizhető a *műtárgy*: azaz annak hatása. A költő és közötttem a költészet teremthette csak meg – és megteremtette – a mély kapcsolatot. Mert minél többször suhant át egy-egy vers, a kötetek sora, s dübörgött rá erre a virtuális érzékelőre az eddigi teljes életmű, annál bizonyosabbá lett, hogy az átjáró, melyet e poézis megnyit, olyan egyedi szemléleti és poétikai univerzumba vezet, amely folytonos ki-bejárásra, örök visszatérésre ösztönzi az egyszer oda belépőt.

S hogy milyen ez a líra, mi az a mágnesség, amely magához rántja a versekbe pillantót?

A világkép, a művek szemléleti és poétikai világa együtt.

A költői képek környezetrajza, mondhatnánk, ha a líra jobban túrná e fogalmat, hogy e versvilág különleges *tematikája*. Kiss Anna a *létfolytonosság*, a *folyamatos idő* élményének kibeszélője. Az archaikum világa a költő számára a jelenig, a máig érő kiterjedés, az ő verseiben nincs lezárt idő, befejezett múlt, a civilizációs létezésnek egymásba kapcsolódó tér-idejében vezeti olvasóját a költő. S a *beszédmódja*, a metaforák boltozatossága, tágassága, a költői képzelet határtalansága, a mesélő, elbeszélő, gazdag verbális, fogalmi tudást fölvonultató, mégis izgalmasan mai költői nyelv. Lírai realista életképek, elégikus emlékrájzok, hosszúversek, poémák, verses játékok, allegorikus színjátékok, monológversek, új archaikus eposzok, „prózatükrű versek”, szimbolikus mesék, lírai tudatregény és még hányféle alműfaj adják meg e létben barangolás dús formai kereteit! S a megjelenített, a *megélt időn* ott van az emberiség valóságos

kulturális jelenlétének a nyoma. Együtt ezzel az ősi magyar hitvilág, a magyar eredetmítoszok, teremtéstörténetek, rituális aktusok, a paraszti-plebejus világunk hagyományai, a folklór költészete, mondókái, dalai, a velünk rokon népek hitvilágának képzetkörei. S egy galaktikus pontként a költő finoman vallomásos lírai élelménybeszélései, énmesei is. Gyermekkori, családi képek, jelenetek, alakok tűnnek fel az összekuszált idő valamelyik szegletében, de a valóságos és a képzelt-álmodott lények együtt barangolnak egyik időből és térből a másikba, létezett alakok és mitikus, bibliai, a népköltészetből ismerős teremtmények népesítik be a Kiss Anna-i világegyetemet.

S ami még mélyebb rétegeit nyitja meg előttünk ennek a költészetnek, az az élmények átélésének intenzitása, s az alkotói tudatosság önmérsékletének, fegyelmének, önellenőrzésének egyidejű jelenléte. A költő képes arra is, hogy a valóságos létezés eredendő humorát is érzékelje, s zökkenő nélkül beleöltse világképe imaginárius tereibe. Fontosnak véljük ezeket a képességeket, mert bárhol lebeg a költő, fél lábbal mindig a földbe kapaszkodik: sohasem tűnik, tűnhet el a kozmikus végtelenségben.

Nagy László, József Attila, Juhász Ferenc, Sinka István, Weöres Sándor inspirációi is felbukkannak ebben a lírai „jelfolyamban”, a „holdig szőtt” képekben: de már a pályakezdés pillanatában úgy szólt a kritikai vélemény: „más költőktől bizonyosan tanult, de vér szerinti rokonokra nem utalnak ezek a versek.” Első, kötetbeli megjelenése, fél évszázada, az 1969-es, *Költők egymás közt* című antológia volt, s a versei előtti bevezetőből idézve: „Milyen ez a költészet? Halk szavú, de a szavak mögötti távolban hatalmas a zengés, ezt csak a lélek hallja. Lassú és világos folyóvíz, de vonszol mélyében olyan gondot, amire csak a különleges erő képes.”

Nagy László útravalójánál pontosabban nem mondhatunk ötven év múltán sem. Isten éltesse Kiss Annát!

Cs. Nagy Ibolya

A köszöntők 2019. január 28-án a Pesti Vigadóban hangzottak el.

Köszöntő szavak Annának, Annáról

Kiss Annával nagyjából ötven éve ismerjük egymást. Az egyik első kötetének a szerkesztője voltam, aztán sorban a többinek is, a legutóbbi időkig. Merész, minden tekintet magára vonzó leányzó volt, boszorkányfrizurát viselt, akkoriban így hívtuk az egyenesen nyírt frufrut a két oldalt hosszan lelógó hajjal, s az elnevezés különösen az ő esetében volt találó, mert egész lénye, ahogy a versei is, olyan dolgok tudásáról árulkodtak, amelyek csak beavatottak számára nyílnak meg. El lehetett hinni, hogy két kicsi kígyó jár a nyomában, hogy hallja tutulni az ördögfiakat a kéményekben, hogy valamelyik korábbi életében személyesen megfordult a középkori vásártéren, ahol csodás mesterségek művelői árusították portékáikat, komédiások hányták a bukfencet, és bo-

szorkányok szőtték és bontották a szerelmeket. Szabad lélek, értelem és képzelet testesült meg Kiss Annában, és mindehhez ironikus-önironikus humor társult. „Macskaképi és képekben beszél” – biggyesztette oda egyik versébe a hiteles önportrét régi festők szokását követve.

Most, ötven évvel később, miután egy életen át járta be és derítette fel egyre szélesebb körben, egyre mélyebb időkbe merülve a különböző és eredendően mégis érintkező kultúrák világát, teljes világokat idézett meg és teremtett modern, női sámánként, tündérboszorkányként. Még mindig a szabad, mindentudó asszonyember macskaképe dereng át írásain, hogy könnyebben tudjuk szeretni ezt a mi egyetlen, nagyon elrontott világunkat. Köszönöm, köszönjük, Anna! Isten éltesse!

Ács Margit

Az Életünk folyóiratban negyven éve megjelent levelemből idézem.

„Kedves Anna!

A *Fekete gyűrű* kötetéről megírtam már a véleményemet költészeted különös szépségeiről. Új könyved, a *Világok* is szólásra késztet. Elragadtatott mosollyal olvastam. Nem ismétlem a csodálatos teremtményeidről szóló mondataimat. Most a varázsló, bájoló énekek hatását szeretném visszatükrözni rád. Az esetlegesség bizonyosságával képzelődhettem, ahogy a 13. oldalon található papírhibát, papírvirágot észrevettem. *Azért* című versed alatt piros bibe, sárgászöld szirmok, vagy egy vércsepp, egy mákszemnyi alkonyat. S milyen furcsa, ahogy a véletlen szükségszerű lesz, a csöppnyi folt olyan nagyszerű sorokkal játszik, mint »hihesse ártatlannak is / a szívet átverő virág«. Vér, szív, nap, virág az énekeid lényege. S nemcsak azért mondom énekeknek, mert énekelhetők, hanem mert némán is dallamot képeznek a lélekben. Énekeidben azt szeretem legjobban, hogy nem kell őket azonnal megértenem,

érzelmeimet ringatják, aztán a tudatban is kifényesednek, mint ez a két sor, magába zárva a rosszat és a jót, a balsejtelmet, az éber félelmet, a gyilkosok vártáját és a hajás csillagot. Folytatva az olvasást, a másik oldalon egy egész világ éneke szűrődik át: Sappho, Walter von der Vogelweide, Dzsajadéva, a provençe-i trubadúrok. Az iszkázi boszorkány, meg a spanyol gitáros mondja velem: »piros levél e szív csak / a holdra visszasháll // világló ujjaidra a hunyt szemű madár // setét nagy rózsárnék / orcádnak dombjai // piros levél a szív csak / ki kéne oltani // piros levél a szív csak / a holdra visszasháll // világló ujjaidra / a hunyt szemű madár«

Budapest, 1979. január 20.

Ölel: Ágh Pista”

Úgy látszik, a születésnap köszöntést akkor elmulasztottam. A sors segített mindkettőnket, hogy most megtehetem.

Minden jót kívánok! Isten éltesse, Anna!

Ágh István